

Националната служба за съвети в земеделието - в помощ на земеделските производители

Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) осъществява дейността си в рамките на държавната аграрна политика, като предоставя на земеделските производители актуална информация, специализирани съвети и консултации, оказва експертна помощ в усилията им за осъществяване на ефективно и конкурентно земеделие и приближаването му към европейските стандарти.

Лицата, които НССЗ консултира са основно три типа:

- земеделски производители, които вече са започнали своята земеделска дейност, като в тази група преобладават малките земеделски стопанства;
- лица, които искат да започнат земеделска дейност, но все още не са;
- други лица, живеещи в селските райони.

НССЗ предлага комплексен "пакет от консултантски услуги", включващ консултации от създаването на фермата до нейното пълно обслужване. Чрез предоставянето на тези консултации на фермерите се изпълняват задълженията на България за наличието на функционираща и достъпна система за консултации в земеделието, в съответствие с чл. 12 от Регламент 73/2009 г.

НССЗ се стреми да разнообразява предлаганите услуги и средствата за предоставянето им, както и да се адаптира към нуждите на земеделските производители. От началото на годината до 31.07.2012 г са консултирани 13 584 лица, които са получили 43 193 броя консултации (25% повече спрямо същия период за 2011). Постигнатите резултати показват, че НССЗ е уважаван и търсен партньор за земеделските производители. Също така се забелязва промяна в консултациите, от които земеделските производители се нуждаят - все по-често се нуждаят от получаването на консултация за решаване на конкретни проблеми в стопанствата, както и от комплексни решения.

Експертите в териториалните областни офиси на Службата подпомагат земеделските производители в следните основни направления:

1. Предоставяне на различни комплекти съветнически услуги **по мярка 143** „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния“ от ПРСР;
2. Предоставяне на информация по Програмата за развитие на селските райони (ПРСР);
3. Предоставяне на специализирани съвети в областта на земеделието, в т.ч. по растениевъдство, животновъдство и аграрна икономика;
4. Организиране и провеждане съвместни информационни срещи-семинари с други организации с цел подпомагане на трансфера на научните и практическите достижения в областта на земеделието;
5. Провеждане на обучения чрез курсове и информационни дейности;
6. Предстои отново НССЗ да започне да извършва и агро-химични анализи на почви, води и растения чрез възстановената си аналитична лаборатория.

Предоставяне на различни комплекти съветнически услуги по мярка 143 от ПРСР

До края на 2013 г. експертите от офисите на НССЗ, чрез мярка 143 от ПРСР, ще продължат да изготвят безплатно проекти на земеделските производители за кандидатстване **по мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране“**, както и да консултират одобрените кандидати през 5-годишния период на изпълнението на проектиите.

На земеделските производители, получили пълен комплект съветнически услуги от НССЗ за кандидатстване по мярка 141, които са одобрени за финансово подпомагане по мярка 141 и са отбелязали в бизнес плана намерение да кандидатстват за подпомагане по съответната инвестиционна мярка, НССЗ изготвя безплатно и бизнес планове по **мерки 121 „Модернизирани земеделските стопанства“, 122 „Подобряване на икономическата стойност на горите“, 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“ и 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности“ от ПРСР.**

От 24.07.2012 г. на одобрени по мярка 141 от ПРСР полупазарни стопанства НССЗ предоставя и допълнителни съветнически услуги, които включват:

- съветнически услуги относно оценка на стопанството и установяване на подобрения във връзка със законоустановените изисквания за управление, предвидени в чл. 5 от Регламент (ЕО) №73/2009 и Приложение II към него, и съвети по стандартите на Общността относно безопасните условия на труд. Тези консултации включват и поне едно посещение на стопанството, което е свързано с предварителната оценка на стопанството за законоустановените изисквания за управление.

- съветнически услуги за кандидати и/или одобрени ползватели на помощ по мярка "Агроекологични плащания" от ПРСР включващи:

- съдействие в избора на най-подходящите направления или комбинация от направления за конкретните стопанства;

- подготовка на първоначалните документи за кандидатстване по мярката;

- осигуряване на съветнически услуги по време на изпълнение на агроекологичния ангажимент с цел правилното прилагане на установените изисквания за управление.

- съветнически услуги в областта на управлението на земеделското стопанство и специфични съветнически услуги в областта на растениевъдството и/или животновъдството. Тези консултантски услуги ще могат да се предоставят максимум два пъти за едно полупазарно стопанство по време на петгодишния период на подпомагане по мярка 141.

Съветнически услуги за управление на земеделското стопанство могат да включват разработване на маркетингов анализ на базата на заявени потребности на земеделския производител; предоставяне на съвети относно организацията и управлението на сто-

панството; изисквания за водене на счетоводство в областта на земеделието; представяне на възможности за участие на земеделския производител в организации на производители;

Специфичните съвети в областта на растениевъдството и/или животновъдството, може да включват: технологии за производство в растениевъдството (включително изготвяне на технологични карти, сеитбооборот, съвети за обработка на почвата, прибиране и съхранение на продукцията); препоръки за торене (включително вземане на почвени проби, почвени анализи, определяне на торови норми и срокове за торене и начини за съхранение на торовете); препоръки за водене на растителнозащитни мероприятия (включително използване на инсектициди, фунгициди, хербициди, биопрепарати и др.); препоръки за напояване/отводняване (включително избор на начин за напояване, поливен режим, поливни норми, водоспестяващи и екологосъобразни технологии и техники за напояване); технологии за отглеждане на животните (включително избор на видове животни, подходящи породи и системи за отглеждане и хранене); ветеринарномедицински въпроси (включително стопанско значими заболявания при животните и стандарти за хигиена).

От стартирането на мярка 143 от ПРСР 2007- 2013 г. на 03.04.2008 г. експертите от офисите на НССЗ са предоставили безплатно на земеделските производители 13 225 бр. комплекти съветнически услуги (КСУ). От началото на годината до 31.07.2012г. експертите на НССЗ са предоставили 2 191 бр. КСУ по мярка 141, а от старта ѝ са 6 116 бр.

Предоставяне на информация по ПРСР

По това направление експертите от офисите на НССЗ предоставят консултации в офиса и на място в земеделските стопанства по различните мерки от ПРСР, в т.ч по мерки 112 „Създаване на стопанства на млади фермери“, 121 „Модернизирани на земеделските стопанства“, 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“, 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране“, 142 „Създаване на организации на производители“, 214 „Агроекологични плащания“, 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности“ и 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятията“.

Също така експертите от офисите на НССЗ организират и изнасят лекции на различни информационни мероприятия свързани с ПРСР. Тези мероприятия се провеждат както в общинските центрове така и в малките населени места. Информационните мероприятия се провеждат както по инициатива на офисите на НССЗ, така и при желание от страна на кметове и жителите на различни населени места.

Предоставяне на специализирани съвети в областта на земеделието

Основните тематика на предоставяните специализираните консултации са следните:

А. В областта на растениевъдството:

- агротехнически и растително-защитни мероприятия за различни видове култури;
- технология на отглеждане на различни видове култури;
- създаване и възстановяване на трайни насаждения и лозя;
- биологично земеделие - възможности, условия, изисквания, сертификация;
- мерки за възстановяване и поддържане на паси-

ща;

- управление и използване на водните ресурси; нова селскостопанска техника за отглеждане на земеделски култури.

Б. В областта на животновъдството:

- ветеринарно-санитарни и хигиенни изисквания към животновъдните обекти;
- хранене на различни видове животни и птици, според възраст и физиологично състояние;
- биологично животновъдство; добри земеделски практики и условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние.

В. В областта на агроикономика и управление на стопанството:

- бизнес планиране;
- осигуряване и данъчно облагане на земеделските производители;
- пазарни анализи;
- реализация на селскостопанска продукция;
- изчисляване на себестойност; водене на отчетност на стопанството;

Г. Добри земеделски практики и условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние

Основните теми на предоставените т.нар. „други консултации (извън тясно специализираните)“ са следните:

- Безопасни условия на труд;
- Схеми за финансиране и кредитиране на земеделските производители (извън ПРСР);
- Агрохимичен анализ на почви;
- Регистрация на земеделските производители по Наредба 3/1999г.;
- Регистрации и/или категоризации на животновъдни обекти вкл. пчелини;
- Регистрация в БАБХ (растителна защита), водене на дневници и издаване на документи;
- Сключване на договори за ползване на земеделски земи.

Организиране и провеждане съвместни информационни срещи-семинари за подпомагане на трансфера на научни знания и на новостите в областта на земеделието

НССЗ съвместно с институтите от Селскостопанска академия, както и с други организации и университети (като Тракийския университет и Аграрния университет) провежда информационни срещи-семинари за подпомагане на трансфера на научните и практическите достижения в областта на земеделието от научните среди към земеделските производители. По този начин се подобрява връзката „научни изследвания - съвети в земеделието - земеделски бизнес“. От началото на 2012 г. до края на м. юли т. г. териториалните офиси на НССЗ успешно проведоха 40 (четиридесет) бр. съвместни информационни мероприятия. Темите, които бяха дискутирани на семинарите бяха полезни за земеделските производители, доказателство, за което е посещаемостта на проведените мероприятия (средно по 20-30 стопани).

За периода август - декември 2012 г. предстои да бъдат проведени още 55 бр. семинари в областта на растениевъдството, животновъдството и аграрната икономика.

На стр. 26

Коментирани теми в областта на растениевъдството са основно за:

- добри земеделски практики при зърненожитните култури; перспективни сортове пшеница; подходящи сортове и технологии при отглеждането на зърнени и маслодайни култури в условията на климатични промени; нови аспекти в употребата на растително-защитни продукти (разрешени и забранени) за употреба в България; технология за отглеждане на черупкови трайни насаждения (орехи и лешници); технологични особености при резитбите на овощни култури; подходящи сортове лози за засаждане; технологични въпроси при отглеждане на някои основни зеленчукови култури и др.

Темите в областта на животновъдството са отнoсно:

- балансирано хранене на млечните крави; реструктуриране на млечните ферми; перспективи за развитие на месодайното говедовъдство в планински и предпланински райони; изисквания към строителството на нови животновъдни ферми; съвременни техники и нови технологии в пчеларството; биологично пчеларство; нови технологии и видове тревни смеси за подобряване на тревостоя на ливади и пасища и др.

В областта на агроикономиката:

- водене на счетоводство на ферма; управление на дейността и риска в земеделското стопанство; продажба на непреработена земеделска продукция.

На сайта на НССЗ (www.naas.government.bg) в рубриката „Обучения и информационни дейности“ е публикуван *Списък с планираните до края на 2012 г. съвместни информационни срещи и семинари на НССЗ с научните институти и др. организации.* В новините на сайта на Службата периодично се публикува информация с дата, мястото и програмата на предстоящите съвместни срещи-семинари, както и отзвук от проведените мероприятия.

Провеждане на обучения

НССЗ, чрез Центърът за професионално обучение (ЦПО), лицензиран през 2007 г. от Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО), провежда обучения на земеделските производители. Учебни програми са разработени от експерти на НССЗ и са съобразени с педагогическите и методически изисквания за продължаващо професионално обучение. В ЦПО се провежда обучение на лица над 16 години. Целта на обученията са земеделските стопани да определят ясно приоритетите си и да се научат как да разпределят финансовите ресурси за осъществяването им. Също така да придобият знания и умения за управлението на собствения бизнес с цел повишаване на доходите от стопанствата. Друга цел на обучението е да се постигне промяна в мисленето на земеделските производители и създаване на ново отношение към опазването на земеделските земи, животните и горите.

Тематиката на обученията е в две основни направления - има разработени програми за различни сектори в земеделието, както и за подобряване на ключови компетентности на земеделските стопани.

НССЗ провежда обучения както по заявка на фермерите, така и безплатни обучения по мярка 111 "Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания" от ПРСР.

Към 31.07.2012 г. НССЗ изпълнява два одобрени от Държавен фонд „Земеделие“ проекти по мярка 111 - проект №29/111/00169 „Обучение чрез дългосрочни курсове с продължителност 150 часа и краткосрочни курсове с продължителност 30 часа“ и проект № 29/111/00173 „Обучение чрез информационни дейности от 8 и 18 часа“

Проектът № 29/111/00169 предвижда обучение за 1 460 земеделски производители в 61 групи по 8 различни теми. Темите за курсове за дългосрочно професионално обучение с продължителност 150 часа (19 дни) са:

- Агротехника на различни земеделски култури в следните градове: Благоевград, Поморие, Враца, Габрово, Добрич, Пазарджик, Плевен, Пловдив, Силистра, гр. Смолян, Ст. Загора, Хасково, Шумен, Ямбол.

- Трайни насаждения в следните градове: В. Търново, Видин, Кърджали, Кюстендил, Берковица, Русе, Сливен, Търговище, Шумен.

- Зеленчукопроизводство в следните градове: В. Търново, Кърджали, Кюстендил, Монтана, Рударци, Търговище, Хасково.

- Общо животновъдство в следните градове: Варна, Враца, Добрич, Плевен, Русе, Силистра, Смолян, Костинброд, Ст. Загора, Хасково.

Теми за курсове за краткосрочно обучение с продължителност 30 часа (4 дни) са:

- Базово обучение по проблеми на опазване на околната среда в земеделието, в следните градове: Варна, Видин, Плевен, Смолян, Шумен.

- Альтернативно животновъдство - отглеждане на охлюви в гр. Хасково.

- Альтернативно животновъдство - отглеждане на червеи в следните градове: Варна и Хасково.

- Нови техники и технологии в пчеларството в следните градове: Бургас, Добрич.

Проектът №29/111/00173 включва два вида информационни дейности на тема „Мярка 214 - Агроекологични плащания - обща агроекология - 18 учебни часа“ за 420 човека (14 групи по 30 човека) и „Основни проблеми по опазване компонентите на околната среда в земеделския сектор - 8 учебни часа“ за 450 човека (15 групи по 30 човека).

Планира се обучението да стартират през м. октомври 2012 г. (при успешно приключване на обществените поръчки, свързани с избор на изпълнители на проекта). За да се включат желаещите, трябва да подадат заявление в един от териториалните офиси на НССЗ или в Централно управление на Службата.

Извършване на агро-химични анализи на почви

С предстоящите промени в Правилника за устройство и дейността на НССЗ от месец август се възстановява дейността на лабораторията. В нея ще се извършва обследване на почви от земеделски стопанства от цялата страна. Тази дейност ще позволи на експертите на НССЗ да предоставят комплексни услуги на земеделските производители по отношение цялостното управление на стопанството и да бъдат много по-прецизни при избора на култури, препоръките за торене, поддържане почвите в добро състояние. С предимство ще се обслужват земеделските производители с одобрени проекти по мярка 141 от ПРСР.

Автори: Господинка Тодорова, Галя Методиева, Делян Георгиев и Емануела Димитрова
Централно управление на НССЗ;
www.naas.government.bg